

УДК 330.332

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Яворська Н.П.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті обґрунтовано концептуальні положення еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва України. Визначено мету, завдання та засоби досягнення цілі. Розроблено послідовність етапів формування та реалізації стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва. Виокремлено відповідні тенденції та перспективи еколого-інноваційного розвитку деревообробних виробництв.

Ключові слова: стратегія, еко-інновації, еколого-інноваційний розвиток, модель еколого-інноваційного розвитку, деревообробне виробництво

Постановка проблеми. Економічне зростання будь-якої країни, котра сповідує ринкові відносини, потребує інноваційного забезпечення та державного стимулювання, своєчасного відновлення зношених і застарілих засобів на промислових підприємствах. Це стосується, насамперед, деревообробних підприємств, необхідною умовою розвитку яких має стати зниження ресурсо- та енергомісткості виробництва.

Проведена комплексна оцінка еколого-інноваційного розвитку [1, 2] дозволяє стверджувати, що деревообробна галузь знаходиться у критичному стані (низький рівень конкурентоспроможності продукції та технічну і технологічну відсталість вітчизняних виробництв), для її подальшого розвитку необхідне вироблення такої політики і стратегії, які б дозволили підвищити конкурентоспроможність галузі у найближчій та віддаленій перспективі із максимальним збереження навколишнього середовища, шляхом впровадження еко-інновацій.

Правильний вибір ефективної стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва дозволить сконцентрувати увагу на специфіці господарської діяльності деревообробних підприємств, особливостях його еколого-інноваційного розвитку. Розробка стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробки повинна ґрунтуватися на виконанні низки попередніх умов, враховувати вплив безлічі чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розробку проблеми розвитку лісопромислового комплексу, включаючи деревообробні виробництва, внесли такі вчені, як М. Бойко, В. Бондар, А. Бобко, Н. Василик, С. Генсерук, З. Герасимчук, В. Голян, Я. Дяченко, Я. Коваль, М. Козоріз, В. Кучерук, О. Оксанич, В. Пила, М. Римар, І. Синякевич, В. Холявка, Л. Черчик, О. Шаблій, С. Шевченко, О. Шубалій та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних та зарубіжних економістів, здійсненим у галузі теорії та методології еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва, слід зазначити, що проблематика визначення стратегії еколого-інноваційного розвитку не знайшла свого остаточного вирішення, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування концептуальних засад еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва України з урахуванням

принципів цього розвитку та специфіки господарської діяльності деревообробних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Еколого-інноваційний розвиток деревообробного виробництва неможливий без виваженого вибору стратегічних пріоритетів розвитку. Критерієм вибору основної стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробки є його рівень: дуже високий, високий, середній, низький, дуже низький, що ідентифікується за результатами розрахунків проведених на етапі оцінки еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва.

Основними засадами, що лежать в основі стратегії та розкривають її сутність є принципи еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва.

Принципи покладені в основу еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва повинні відображати стратегічні орієнтири галузі, які відображено у моделі на рис. 1.

Мета еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва полягає у науково-технологічному оновленні деревообробного виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності галузі та зведення до мінімуму екодеструктивного навантаження.

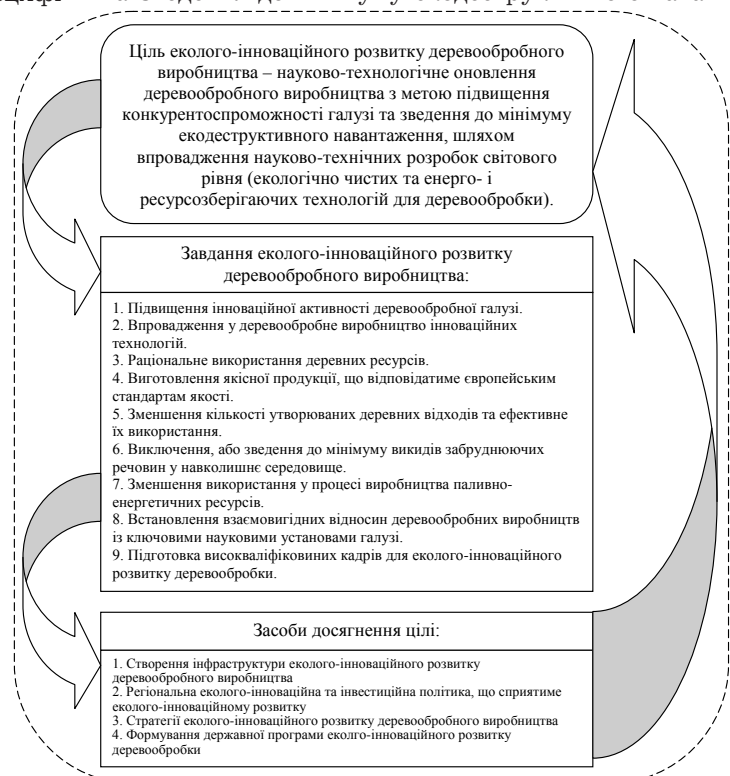

Рис. 1. Модель еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва

Джерело: розроблено автором

таження, шляхом впровадження науково-технічних розробок світового рівня. Засоби досягнення цілі полягають у проведенні реформування деревообробних підприємств; поєднання заходів державної підтримки та методів стимулювання еколого-інноваційного розвитку галузі шляхом створення відповідної інфраструктури, проведення відповідної регіональної еколого-інноваційної політики, розроблення стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва. Таким чином, розробка стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва є комплексним процесом, що вимагає проведення поетапних заходів.

Етапи формування та реалізації стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва (на рис. 2).

Рис. 2. Послідовність формування та реалізації стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва

Джерело: розроблено автором

1. Етап. Вибір мети та цілей стратегії.

На першому етапі відбувається формування місії та мети, із обґрунтуванням важливості та необхідності еколого-інноваційного розвитку. Так метою еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва є впровадження на виробництвах нових екологічно ефективних і ресурсозберігаючих технологій та обладнання.

Основними стратегічними цілями еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва є:

- інноваційна техніко-технологічна модернізація виробництва;
- збільшення обсягу виробленої та реалізованої продукції;
- зменшення використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів;
- зменшення експорту необробленої деревини
- виключення або зведення до мінімуму забруднення навколишнього середовища.

2. Етап. Визначення стратегії еколого-інноваційного розвитку на основі оцінки його рівня. Розробляються базові стратегії відповідно від рівня зведеного інтегрального індексу еколого-інноваційного розвитку деревообробки (рис. 3).

Залежно від рівня еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва проводиться вибір стратегії цього розвитку. Для регіонів із дуже низьким рівнем еколого-інноваційного розвитку доцільно обрати стратегію пошуку можливостей, яка спрямована на дослідження можливості еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва; для регіонів із низьким рівнем еколого-інноваційного розвитку – залежну стратегію розвитку, яка передбачає передачу технологій великими корпораціями малим фірмам, що

дозволить економити на НДДКР та інших складових витрат на виготовлення продукції; для регіонів із середнім рівнем – захисну, що дозволяє уникнути надмірного ризику, шляхом оптимізації співвідношення витрати-випуск у виробничому процесі; для регіонів із високим рівнем – стратегія наступу, в основі стратегії – атака на позиції лідера; для регіонів із дуже високим рівнем – стратегію лідерства, яка спрямована на розвиток міжрегіональних та міжнародних стійких економічних зв'язків, шляхом випуску унікальної продукції та завоювання нових ринків.

Рис. 3. Схема вибору стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробки

Джерело: розроблено автором

Реалізація стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробних виробництв вимагає також створення адекватної системи управління.

3. Етап. Вибір інструментів реалізації стратегії.

Здійснюється вибір дієвих інструментів реалізації стратегії залежно від рівня еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва. Еколого-інноваційний розвиток неможливий без застосування ефективних інструментів, що сприятимуть розвитку еколого-інноваційної діяльності на регіональному рівні [3]. При виборі інструментів еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва необхідно враховувати наступне:

- деревообробні підприємства по-різному адаптуються до ринкових перетворень;
- відмінності між регіонами за рівнем еколого-інноваційного розвитку мають як ресурсний так і технологічний характер;
- відсутність у деревообробних підприємствах ресурсної та економічної бази для еколого-інноваційного виробництва;
- недостатність кваліфікованих кадрів.

У зв'язку з цим, при виборі механізму формування еколого-інноваційного розвитку деревообробних підприємств слід враховувати типізацію за рівнем розвитку. Ефективними інструментами еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва повинні стати:

- організація та здійснення, державних, регіональних науково-технічних та еколого-інноваційних програм і проектів, у тому числі науковими організаціями (Національний лісотехнічний університет України та Національний університет біоресурсів і природокористування України).
- розвиток кластерної політики. Створення кластерів, особливих економічних зон, заснованих на певних видах економічної діяльності деревообробних виробництв, дозволить розробити стратегію розвитку певного виробництва в залежності від наявної ресурсної та економічної бази;

- розвиток механізмів податкової та фінансово-кредитної підтримки у розробці і впровадженні еко-інноваційних технологій та модернізації виробництва;

- розвиток механізму стимулювання еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва;
- розвиток міжрегіональних зв'язків для реалізації принципів еколого-інноваційного розвитку;
- розвиток системи міжнародного співробітництва в еколого-інноваційному напрямку.

4. Етап. Реалізація стратегії.

Розробляється проект стратегічних змін та заходів їх здійснення еколого-інноваційного розвитку деревообробки.

5. Етап. Контроль за реалізацією стратегії.

Організовується контроль за процесом реалізації стратегії еколого-інноваційного розвитку деревообробки, оцінюється ефективність її реалізації.

Регіони не зацікавлені фінансово у розвитку еко-інновацій. При цьому реалізація життєвих інтересів населення відбувається, перш за все, на регіональному рівні. Необхідно змінювати існуюче законодавство, розширюючи можливості участі регіонів в еколого-інноваційному розвитку. У зв'язку з цим доцільно делегувати еколого-інноваційні функції на регіональний рівень, що сприятиме створенню еколого-інноваційної економіки [3].

Управляти еколого-інноваційним розвитком необхідно на трьох рівнях:

- Макрорівні (рівень держави);
- Мезорівні (рівень території);
- Мікрорівні (рівень господарюючих суб'єктів).

На макрорівні уряд України здійснює державне регулювання за наступними напрямками:

1) на основі вироблених принципів і національних пріоритетів в еколого-інноваційній сфері приймає державну програму з еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва. Ця Програма повинна містити намір досягти певних цілей, виражених в наборі конкретних показників (наприклад, кількості виробленої інноваційної продукції та обсягів викидів забруднювальних речовин в атмосферу т.п.). Досягнення поставлених стратегічних завдань передбачає комплекс нормативно-правового, науково-методичного, організаційного та фінансового забезпечення;

2) виступає в ролі основного координатора суб'єктів еколого-інноваційного розвитку в деревообробній галузі України;

3) визначає порядок надання коштів з державного бюджету;

4) здійснює контроль за виконанням державної програми з еколого-інноваційного розвитку;

5) визначає порядок та проводить конкурси серед організацій, що претендують на державне співфінансування при впровадженні екологічних технологічних інновацій у деревообробне виробництво.

На мезорівні основними завданнями управління еколого-інноваційним розвитком деревообробної галузі є:

- визначення пріоритетів і формування стратегії еколого-інноваційного розвитку з метою забезпечення сталого розвитку галузі;
- формування і підтримка загального інформаційного простору, інформаційно-комунікаційної інфраструктури, єдиної регіональної інформаційної системи органів

влади суб'єкта і захищеного інформаційного середовища регіону;

- координація діяльності органів влади суб'єкта і організацій у питаннях проектування, розробки та впровадження екологічних інноваційних технологій, спрямованих на вдосконалення системи виробництва та вирішення проблем екологічного характеру;

- координація робіт зі створення соціально-економічних та організаційних умов для еколого-інноваційного розвитку;

- вдосконалення регіональної нормативно-правової бази у сфері еко-інновацій та інноваційної діяльності.

Управління еколого-інноваційним розвитком деревообробного виробництва на мікрорівні, тобто на рівні підприємства – сукупність заходів щодо вдосконалення технологічної та виробничої бази, як на умовах самофінансування, так і з залученням позикових коштів [4, с. 121].

Послідовність формування еколого-інноваційної політики на деревообробному підприємстві можна представити в межах декількох основних етапів:

1. Аналіз стану еколого-інноваційного розвитку в попередньому періоді, вироблення рекомендацій.

2. Розробка конкурентоспроможної еколого-інноваційної поведінки в майбутньому періоді, постановка цілей та завдань і їх координація з корпоративними планами розвитку.

3. Дослідження інноваційної активності екологічного спрямування в попередньому періоді і оцінка сучасного стану інноваційної інфраструктури.

Рис. 4. Тенденції та перспективи еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва

Джерело: розроблено автором

4. Формування стратегій еколого-інноваційного розвитку, узгодження їх по термінах, ресурсах і виконавцях.

5. Визначення економічної ефективності, відбір і формування портфелю еколого-інноваційних проектів.

6. Оцінка потенціалу еколого-інноваційного розвитку та забезпечення на корпоративному рівні ефективного оперативного управління відповідними.

7. Аналіз і контроль за поставленими та досягнутими стратегічними цілями еколого-інноваційного розвитку, виявлення відхилень.

Узагальнення результатів проведеного аналізу та комплексної оцінки рівня еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва за 2008–2013 рр. відокремило відповідні тенденції та перспективи еколого-інноваційного розвитку деревообробних виробництв, що відображено на рисунку 4.

Найважливішою складовою формованої інституційної компоненти повинні стати фінансові інституції на регіональному і міжрегіональному рівнях. Вони повинні сприяти своєчасному фінансуванню розвитку інноваційних систем, створення і поширення еко-інновацій, в тому числі фінансування на-

укових та науково-освітніх центрів, наукових і технопаркових утворень.

Необхідно створити фінансові умови реалізації різних інституційних форм високотехнологічних проектів в малих високотехнологічних підприємствах з урахуванням того, що термін становлення малого еколого-інноваційного підприємства становить близько трьох років.

Фінансування еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва передбачається шляхом надання субсидій, бюджетних кредитів, через механізми лізингу та компенсації зниження відсоткової ставки за кредитами для суб'єктів малого еколого-інноваційного підприємництва, виданими кредитно-фінансовими організаціями.

Висновки і пропозиції. Таким чином, вибір та реалізація запропонованих стратегій еколого-інноваційного розвитку деревообробного виробництва для кожного рівня дозволить галузі вийти із складного становища, активізувати інноваційну діяльність, підвищити ефективність виробництва та мінімізувати забруднення навколишнього середовища. З метою успішної реалізації цих стратегій необхідно удосконалити програмно-методичні засади стимулювання еколого-інноваційного розвитку.

Список літератури:

1. Економіка природокористування та управління природоохоронною діяльністю: [монографія] / За наук. ред. д-ра екон. наук С.В. Князя. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 372 с. / Яворська Н.П. підр. 1.9. Комплексна оцінка еколого-інноваційного розвитку виробництва / М.В. Римар, Н.П. Яворська. – С. 109–122.
2. Яворская Н.П. Разработка системы показателей оценки эколого-инновационного развития деревообрабатывающего производства / Н.П. Яворская // Современный научный вестник (Серия «Экономические науки»): научно-теоретический и практический журнал. – Белгород: ООО «Руснаучкнига», 2013. – Выпуск 3(142). – С. 92–99.
3. Мельник Ю.М. Стратегія забезпечення сталого розвитку як основа управління екологічно орієнтованим розвитком регіону / В.В. Божкова, Ю.М. Мельник // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 224: [в 5 т.]. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2008. – Т. III. – С. 774–780.
4. Бойко О.В. Механізм формування стратегії інноваційного розвитку лісгосподарських підприємств / О.В. Бойко, М.Я. Іваницька. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 119–123.

Яворская Н.П.

Национальный университет «Львовская политехника»

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИИ ЭКОЛОГО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩЕГО ПРОИЗВОДСТВА УКРАИНЫ

Аннотация

В статье обоснованы концептуальные положения эколого-инновационного развития деревообрабатывающего производства Украины. Определены цели, задачи и средства достижения цели. Разработана последовательность этапов формирования и реализации стратегии эколого-инновационного развития деревообрабатывающего производства. Выделены соответствующие тенденции и перспективы эколого-инновационного развития деревообрабатывающих производств.

Ключевые слова: стратегия, эко-инновации, эколого-инновационное развитие, модель эколого-инновационного развития, деревообрабатывающее производство.

Jaworski N.P.

National University «Lviv Polytechnic»

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF STRATEGY ECOLOGICAL AND INNOVATION OF UKRAINE WOODWORKING INDUSTRIES

Summary

In the article the conceptual provisions eco-innovation development of timber production Ukraine. Defined goals, objectives and means to achieve goals. Developed sequence of stages of formation and implementation strategies eco-innovation development of timber production. Author determined relevant trends and prospects of development of eco-innovative woodworking industries.

Keywords: strategy, eco-innovation, eco-innovation development, model of eco-innovation development, woodworking production.